

V STARI CUKRARNI

R. PETERLIN - PETRUŠKA

(Spomini na življenje ljubljanskega literarnega proletariata.)

Stojim na hodniku desetega stopnišča velike rdeče mestne hiše na Poljanah. Skozi okno četrtega nadstropja imam krasen razgled na vzhodni del Ljubljane notri do Golovca, po polju do Zaloga in posavskih vasi.

Prav blizu, takoj onstran šentpeterskega mostu, ob desnem bregu Ljubljanice se dviga v nebo gromadno, nerodno oblikovano telo mnogonadstropne »stare cukrarne«. V nji in v njeni najbližji okolici so se odigrali značilni in v marsičem usodni momenti iz življenja naše moderne.

Če prihajaš s šentpeterske strani, greš najprej mimo Žirovčeve hiše, v kateri je stanovala Župančičeva opevanka, Albertina (Breda), čez most na Ambrožev trg in po njem ob Ljubljani ter prideš skozi široko obokano vežo sprednjega gospodarskega dela cukrarne na prostrano, od treh strani z visokimi stebri zaprto dvorišče. Držiš se bolj desne strani, obideš vogal globoko notri pomaknjene poslopja, pa si na drugem manjšem dvorišču. Dvorišče presekaš na levo počez, vstopiš skozi velika vrata v temačno vežo in se vzpneš po položnih, širokih lesenih stopnicah v drugo nadstropje. Glavne stopnice peljejo dalje visoko, visoko gori pod streho, ti se pa obrneš na levo in greš po temnem hodniku, stopiš v kotu dve stopnici navzdol ter se pritipaš do vrat na desni strani. Odpreš jih in si v prostorni sobi s tremi okni, v kateri je umrl Dragotin Kette. Če pa stopiš od že omenjenih dveh stopnic dvakrat naravnost, pa zadeneš ob vrata sobice, kjer je umrl Josip Murn-Aleksandrov.

V oni prostorni sobi je stanovala študentovska mati Polonica Kalanova s svojimi sorodnicami, to manjšo je pa oddajala študentom. Kako jo že opisuje univerzitetni profesor dr. Ivan Prijatelj v predgovoru k »Pesnim in romancam« Aleksandrova?

»... Prišel sem k njemu v staro cukrarno na njegovo stanovanje, to je v ono sobico, ki je — lahko se reče — iz nje izšla naša najmlajša literatura. Sobica je to kakor zabo. Do nje se pride skozi temo, in prav pred vratmi so stopnice navzdol, da čez — nje padeš. Sobica ima eno okno, a tako visoko, da samo glava dosega prve šipe. Zato se z ostalim telesom še bolj počutiš v zaboju. Ne vem kakšna je ta soba sedaj, ali jaz si je ne morem drugače predstavljati, kakor z dolgo komisno mizo, stoječo sredi zglozanega poda in preobloženo s knjigami, s katerimi se čisto mirno družijo različne pipe, škatlice za tobak, ovratniki in ovratnice in vrhu tega še kaka mala skodelica z ostanki sinočne večerje. Če pogledaš eno ali drugo teh knjig ali onih po policah, najdeš na tej ime Cankarja, na oni Ketteja, potem Župančiča in Murna. Vsi ti niso nikoli stanovali tu skupaj, ali vsi so prihajali semkaj kakor domov. In drugega niso prinašali sem in puščali tu kakor knjige, edino premoženje svoje, knjige povečini iz Reclamove knjižnice, a iz nje gotovo vse najboljše. Tu je živel ta literarni proletarijat, dasi ne bogve kako zadovoljen s tem kvartirjem. A kdor je odšel od tu, se je moral zopet vrniti. Kette

Underwood neslišni

(Noiseless) pisalni stroj brez ropota, ki se je v mnogoletni rabi najbolje obnesel, dobavljamo takoj z zaloge.

Underwood

je zgradil prvi praktično uporabljivi pisalni stroj z vidno pisavo

Underwood Standard

je bil vzor mnogim posnemovalcem, a dosegel ga ni do današnjega dne nobeden

Underwood neslišni

be imel prav tako mnogo posnemovalcev, a dosegel ga ne bo nihče kakor ni Underwood Standard nihče dosegel

Underwood

največja tovarna pisalnih strojev na svetu, je do današnjega dne razposlala skoraj 5 milijonov pisalnih strojev, to je nekako polovico vseh, kolikor jih je v rabi na vesoljni zemeljski obli

Ta brezprimerni položaj na vsem svetovnem trgu je najboljši dokaz neprekosljivih prednosti stroja Underwood.

Kupujte samo izvorni Underwood, pa boste vedno zadovoljni.

LUDV. BARAGA, LJUBLJANA

Nebotičnik (Tyrševa cesta)

Telefon šte. 29-80

Kaj

vse

dobite

pri

nas?

Pletenine
trikotazo
damsko perilo
moško perilo
nogavice
rokavice
ovratnike
samoveznice
porcelan
steklo
kuhinjsko posodo
aktovke
damske torbice
predpasnike
nahrtnike
kuhinjske potrebščine
turistovske potrebščine
otroške igračke
toaletne potrebščine
norimberško blago
damske plašče
čevlje vseh vrst
damsko konfekcijo
iz lastne tovarne

TRGOVSKA HIŠA ANT. KRISPER

Ljubljana, Stritarjeva ul. 1-3, Mestni trg 26

Dragotin Kette

Jos. Murn Aleksandrov

je obležal v Trstu v bolnišnici, a vstal je, se odpravil na pot in prišel v to sobico — umret. Tudi bolni Aleksandrov je hodil okrog, kljubujoč bolezni, a naposled je odložil popotno palico in se vlegel na posteljo, ki je na nji njegov prijatelj izdahnil svojo dušo...«

Prvič sem bil v tem stanovanju spomladi leta 1899. Iz dnevnikov sem zvedel, da leži v stari cukrarni težko bolan prijatelj Dragotin Kette. Zjutraj zgodaj sem odšel iz Kamnika in jo mahnil peš proti Ljubljani. Čeprav sem spoštoval Ketteja kot največjega slovenskega pesnika po Prešernu, vendar ga nisem manj čislal kot starega, iskrenega in dobrega prijatelja, s katerim sem preživel marsikatero prijetno urico. Skupaj sva že bila večkrat v Ljubljani, v Novem mestu sva se pa naravnost podružila. Z Bojanom Drenikom ali z Žoržem je prišel k mojemu stanovanju, potrkal z dežnikom na okno in šli smo na izprehod kam v krasno novomeško okolico. Spomnil sem se med potjo tudi njegovega zadnjega obiska, ko sem ležal težko bolan v bolnišnici usmiljenih bratov v Kandiji. Kako me je tolažil! Zdaj pa leži bolan sam in bogve, če ga bom našel še živega.

Potrkal sem in v nekakem strahu vstopil. V desnem kotu pri oknu je ležal obrnjen proti vratom.

»Ali me še poznaš?«

Smehljaje mi je pokimal in stegnil v pozdrav svojo tenko roko.

Tiho in počasi mi je pravil, kako je živel pri vojaki v Trstu in kako se je prehladil na vajah v tržaški okolici. Držali so ga potem v bolnišnici toliko časa, dokler niso videli, da ne bo več za vojaka. Tedaj so ga odpustili. Pripeljal se je sem v Ljubljano k Polonici, dokler se ne popravi. Sicer je vse dobro, le v tilniku ga nekaj silno peče kakor žerjavica.

Ob postelji na stolu je stala skleda z mrzlo vodo in vanjo sem namakal brisačo in jo lahko ožeto pokladal pod vročo glavo bolnika, kar mu je za nekaj časa olajšalo bolečine...

Nekako do treh popoldne sem ostal pri njem. Čutil sem, da ne bo več dolgo živel. Hudo mi je bilo po prijatelju in poljubil sem ga za slovo na čelo.

Ko sem bil že pri vratih, je še enkrat ponovil:

»Pa še kaj pridi!«

Seveda, seveda pridem še.

Drugi dan, 26. IV. 1899 je pa umrl.

»JUGOSLAVIJA«

SPLOŠNA ZAVAROVALNA DRUŽBA

Ravnateljstvo za Dravsko banovino

V LJUBLJANI

Sklepa: 1. požarna zavarovanja, 2. življenjska zavarovanja, 3. nezgodna in jamstvena zavarovanja, 4. zavarovanja proti škodam zaradi tatvinskega vloma, 5. transportna zavarovanja, 6. zavarovanja proti škodam zaradi razbitja stekla, 7. avtomobilna zavarovanja ● Največja domača zavarovalna družba »Jugoslavija« je prevzela od »Graške vzajemne zavarovalnice« in od zavarovalnih družb »Feniks« (požarni oddelek) in »Franko - Hongroise« ves njihov kupčijski obstoj v naši državi. — Najnižje tarife
Takojšnja plačila škod

Posluje po vsej Jugoslaviji!

TELEFON ŠTEV. 25-71

PISARNA: TYRŠEVA CESTA 15

Isto leto jeseni sva se dobila z Golarjem na kolo-dvoru, on se je pripeljal z Gorenjskega, jaz pa iz Kamnika. Iskala sva stanovanje, pa sem se spomnil Polonice v stari cukrarni. Najela sva ono malo sobico-zaboj.

Začela sva pravo bohemsko življenje. Živela sva večinoma od honorarja, ki sta ga nama nakazovala pokojna Keržič in Andrej Kalan za pesmice, črtice in podlistke v »Angelčku«, »Vrtcu« in »Slovencu«. Okoli Božiča se nama je pridružil stari Poloničin študent Josip Murn-Aleksandrov, ki se je vrnil z dunajske univerze v Ljubljano radi pomanjkanja sredstev. Za zadnji denar se je pripeljal še do Celja, odtam je pa krenil peš čez gore, mimo Dola nad Hrastnikom, kjer je učiteljeval njegov prijatelj-pesnik Janko Polák. Ta mu je postregel s pijačo, jedajo in denarjem, da se je lahko pripeljal do Ljubljane.

Sobica-zaboj je torej sprejela tudi tretjega, njej dobro znanega stanovalca.

Živeli smo zelo družno in bratovsko tako, da nam sobica ni bila nikoli, posebno pa še pozimi ne, pretesna in je marsikaterikrat dobil zavetja v nji tudi kak drug slučajen gost.

Po molčečem soglasju sva z Golarjem priznala Murna za svojega gospodarja. On je pazil, da je bila soba vedno topla in nama zakuril gašperčka pri vratih na vse zgodaj, ko sva bila še v postelji. Tam je sedel in nalagal drva in premog, kadil iz kratke pipice tobak, pomešan s suhim višnjevim listjem, in koval pesmice, ki nam jih je vselej pri zajutrkju prebiral. Od vseh strani je znašal najboljše knjige, ki so jih pozneje drugi prijatelji odnašali.

Toda prijatelj Aleksandrov ni skrbel samo za najino dušno, temveč tudi za telesno hrano. Skoraj vsak večer nama je prinesel iz sosedne velike sobe kaj za pod zobe. In tisto ni bilo navadno v kaki mali skodelici, kakor omenja dr. Ivan Prijatelj, ampak je bila največkrat skoraj zvrhana skleda, ki sva jo midva z Golarjem še isti večer izpraznila.

Josip Murn-Aleksandrov je tedaj služil pri drju. šušteršiču. Ob nedeljah je kadil viržinke in povabil semtertja tudi naju v ono znano gostilno v Kravji dolini, ali pa kam drugam na kozarček vina.

Ob dolgih zimskih večerih smo pa navadno igrali pri sosedih čevljarjih Antonu in Fronetu duraka dolgo v noč. Bila je čisto nedolžna otroška zabava.

Čez dan so prihajali k Murnu v goste poleg Cankarja in Župančiča še drugi prijatelji in včasih smo poleg literarnih pomenkov napravili kar celo gostijo. Na primer tedaj, ko smo zapili v enem večeru ves Regalijev honorar, ki ga je dobil od »Ljubljanskega Zvona« za povest »Vzgoja«. Tedaj je Murn pripeljal nekega enoletnega prostovoljca Poljaka, s katerim je čital Mickiewicza. Ta nam je igral na kitaro, pel poljske pesmi in plesal krakovjak. Ko je prišla njegova ura, pa smo ga z vso tolpo spremili v belgijsko vojašnico — kar počez čez drn in strn je šlo, čez vrtove, zelnike in travnike.

V teh mračnih prostorih stare cukrarne so se pele najlepše pesmi, so se rodile najčudovitejše povesti, napisane in nenapisane.

V njih bo stara cukrarna živela še tedaj, ko ne bo od njenih temeljev več niti kamna na kamnu.

Naš pravi domači izdelek!

Ako potrebujete

tiskovine, kataloge, ilustracije, prospekte in se ne morete odločiti, v kakšni tehniki naj se izdelajo, se blagovolite obrniti na

Jugoslovansko tiskarno

V LJUBLJANI

Brzojavni naslov:
JUGOTISKARNA LJUBLJANA

Umetniški grafični zavod v katerem so zastopane vse moderne grafične panoge. — Vsa grafična dela se izvršujejo lepo, solidno in po zmerni ceni

BAKROTISK, OFFSET- IN
LITOGRAFSKI TISK
K L I Š A R N A
TISKARNA ZA KNJIGO-
IN UMETNIŠKI TISK